

BILAG

TIL

BETÆNKNING

TIL

FOLKETINGET

AFGIVET AF

DEN AF TINGET UNDER 15. JUNI 1945 NEDSATTE
KOMMISSION I HENHOLD TIL GRUNDLOVENS § 45

I

UNDERSØGELSE AF SAMTLIGE POLITISKE OG MILITÆRE
FORHOLD, SOM KAN TJENE TIL BEDØMMELSE AF, HVORVIDT
DER ER GRUNDLAG FOR AT GØRE ANSVAR GÆLDENDE OVER
FOR MINISTRE ELLER ANDRE SÆRLIG ANSVARLIGE
I FORBINDELSE MED DANMARKS BESÆTTELSE
AF TYSKE TROPPER DEN 9. APRIL 1940

AKTSTYKKER

STENOGRAFISKE REFERATER

J. H. SCHULTZ A/S
UNIVERSITETS-BOGTRYKKERI
KØBENHAVN

1945

1. Udenrigsminister Munchs (udaterede) Optegnelser om Begivenhederne fra den 4. til den 9. April 1940.

Torsdag den 4. April.

Om Aftenen ved 7—8 Tiden kom Legationssekretær Schön fra Berlin til mig hjemme med Indberetning af samme Dag fra Z. Den gik ud paa, at i Marineattachékredse i Berlin mente man at have Efterretninger om tyske Planer om snarligt Angreb paa Danmark, Norge, Holland og Belgien; for Danmarks Vedkommende angaves det at gælde Luftbaser i Jylland.

Jeg tog straks ud til Stauning, og vi tog derefter til Amalienborg, hvor vi forelagde Indberetningen for Kongen.

Fredag den 5. April.

Om Formiddagen var Stauning og jeg atter hos Kongen. Der var to Ministermøder, om Formiddagen og Kl. 14.30.

Fra Udenrigsministeriet spurgte vi i Oslo og Stockholm om Opfattelsen dér. Det viste sig, at de dér ikke havde tillagt Meddelelserne afgørende Betydning; man vilde intet foretage; den svenske Gesandt havde dog spurgt i det tyske Udenrigsministerium om formentlige Skibssamlinger ved Swinemünde; han havde ingen Oplysning faaet; i Stockholm havde man paa anden Vis Besked om Skibssamlingerne, og man mente at have konstateret, at Rygterne derom var meget overdrevne. (I Dagens Løb underrettede Forsvarsministeren de militære Myndigheder.*)

Zahle havde i Indberetningen nævnt den Mulighed at spørge i det tyske Udenrigsministerium; fra Udenrigsministeriet telefonerede vi til ham, at den svenske Gesandt havde spurgt. Han oplyste, at Richert nu havde fortalt ham om sin Henvendelse i Udenrigsministeriet. Zahle var derefter bestemt mod selv at spørge dér, da han ikke ventede andet Svar end det, Richert havde faaet. Om Aftenen kom med Flyvemaskine nyt Brev fra Zahle. Det kom ud til mig direkte derfra, og jeg lod det straks gaa videre til Kongen. Det virkede beroligende, idet det gik ud paa, at det, der var Tale om, var „Planer“ for det Tilfælde, at Englænderne angreb Norge, eller Rygter, der udspreddes for at vildlede.

Lørdag den 6. April.

Kl. 11.15 var jeg hos Kongen lige efter at Stauning havde været der. Der var Ministermøde Kl. 10. Vi havde nu en første Meddelelse om de fransk-engelske Noter til Sverige, og vi gik ud fra, at Noten til Norge var af samme Indhold, hvilket siden bekræftedes. Disse rejste ikke bestemte Krav, syntes at være Indledning til en længere Forhandling; Situationen syntes derfor væsentligt afspændt.

Det aftaltes om Lørdagen, at Mohr skulde rejse til Berlin for gennem mundtlig Forhandling at faa Klarhed i højere Grad, end det kunde ske gennem Indberetninger. Prins Axel rejste dertil Søndag for at tale med Göring om de forestaaende Skibsfartsforhandlinger.

Lørdag Aften modtog jeg fra Zahle en Indberetning, der virkede i samme Retning som Beretningen fra Dagen før. Om Aftenen telefonerede endelig Zahle direkte til mig om Prins Axels og Mohrs Rejse uden at komme nærmere ind paa de andre Spørgsmaal.

Søndag den 7. April.

Om Eftermiddagen var Mohr hos mig for at gennemdrøfte de Spørgsmaal, han skulde søge klarat under sin Rejse til Berlin, der var bestemt til Mandag.

Om Aftenen kom Svenningsen ud til mig med et Telefonreferat fra Steensen-Leth. Det var et Par Linier, der gik ud paa, at Transportflaaden fra Swinemünde skulde være gaaet derfra den 4. i vestlig Retning med ukendt Bestemmelsessted, hvor den skulde være den 11. Da dette syntes ret uforstaaeligt, søgte jeg telefonisk Forbindelse med Zahle, men det lykkedes ikke at faa denne. Jeg telefonerede til Forsvarsministeren og bad

*) Det i Parentesen anførte er overstreget i Manuskriptet.

ham undersøge, om der her forelaa nogen Art af Oplysninger, som kunde forklare denne Meddelelse. Han lod telefonere rundt til de militære Myndigheder. Disse erklærede alle, telefonerede han videre til mig, at der intet usædvanligt var iagttaget, hverken paa Søen, ved Grænsen eller i Nordtyskland. Alt syntes fuldstændigt roligt.

Mandag den 8. April

forelaa Meddelelse om de engelske Mineudlægninger paa norsk Territorium. Desuden havde Forsvarsministeren nu Besked om Trawlere m. m. i Kattégat, Troppebevægelser i Retning af Flensborg. Senere oplystes, at der var bestilt Kvarter dér for 8—9 000 Mand. Det opfattedes som sandsynligt, at Skibene var paa Vej til Norge, og at Soldaterne ved Flensborg var beregnede til Sikring for Flyvepladser Syd for Grænsen. Den Mulighed kunde dog foreligge, at et Tog til Norge kunde bringe Fare for, at dansk Søterritorium kunde blive mineret, eventuelt Punkter i Kattégat benyttet.

Om Morgenen var der Ministermøde. Det til Tirsdag indkaldte Partiformandsmøde blev fremskyndet til Mandag Aften. Det bestemtes, at Alsing Andersen skulde tage med Stauning og mig til Kongen, hvor vi skulde være Kl. 11.15. Hos Kongen blev truffet Aftale om almindeligt Alarmberedskab og om Indkaldelse af „Niels Iuel“s Mandskab.

Kl. ca. 14.00 havde jeg Møde med de nordiske Gesandter. Ingen af dem havde Meddelelse om Ændring i Opfattelsen af den tidligere tyske Meddelelse i Oslo og Stockholm, men Mineudlægningen vakte stor Bekymring.

Kl. 15.30 kom den tyske Minister til mig. Han klagede bittert over Mineudlægningerne, frygtede Følgerne for Norge, Følger, der tidligere eller senere ogsaa kunde berøre Danmark; han haabede, at vi vilde tage fornuftigt paa det, hvis det skulde blive Tilfældet. Det gjaldt ikke at forurolige. Han understregede stærkt, at det var rent personlige Betragtninger; han havde ingensomhelst Instruks eller Meddelelser. Jeg svarede, at jeg ikke kunde se, de kunde danne Grundlag for nogen Art af Neutralitetskrænkelse; han vidste jo som alle, at vore militære Styrker havde Ordre til at modsætte sig saadanne; der havde længe været Planer om en Prøveindkaldelse af de med Uniform hjemsendte, under den nuværende Situation vilde vel det Spørgsmaal rejse sig nu at foretage denne; han udbrød da rent umiddelbart, at det vilde da være „det værste Vanvid“.

Jeg lovede at meddele Statsministeren hans Udtalelser og sagde, at han sikkert kunde komme til selv at tale med Statsministeren i Morgen Tirsdag, hvad han gerne vilde. Jeg gik over til Stauning og meddelte ham Samtalen, før jeg begyndte den almindelige Gesandtmodtagelse. Han refererede den ved Ministermødet Kl. 16.30, til hvilket jeg ikke kunde komme paa Grund af Gesandtmodtagelsen. Den franske Minister havde Ordre til at meddele Mineudlægningen. Den engelske, der kom efter ham, havde ingen saadan Ordre. Jeg sagde dem begge, at vi betragtede Mineudlægningen som en alvorlig Neutralitetskrænkelse, der kunde bringe stor Fare for de nordiske Lande, ogsaa for Danmark paa Grund af dettes Beliggenhed, omend ikke saa umiddelbart. Jeg bad dem telegrafere dette hjem. Ingen af dem erkendte, at det kunde bringe Fare for Danmark. Heller ikke de andre Gesandter, der kom i stort Tal, syntes at tro paa nogen Fare for Danmark.

Mohrs Rejse opgaves om Mandagen paa Grund af Mineudlægningerne. Om Aftenen telefonerede den tyske Gesandt til ham; han var foruroliget navnlig ved Muligheden af Indkaldelser, vilde gerne have beroligende Udtalelse. Efter Formandsmødet om Aftenen vekslede nogle af os nogle Ord med Mohr. Det aftaltes, at han kunde sige, at vi regnede med, at der ingen Neutralitetskrænkelse vilde ske; skulde der opstaa Vanskeligheder, vilde vi jo som sædvanlig søge at løse dem gennem Forhandling.

Kl. 8 var Partiformandsmøde. Statsministeren og Forsvarsministeren omtalte dér de foreliggende Oplysninger. Jeg refererede Samtalerne med Gesandterne. Der viste sig intet Ønske om Foranstaltninger udover de allerede bestemte.

Om Aftenen kom Zahles Mandagsindberetning.

Tirsdag den 9. April.

Kl. 4 om Natten blev jeg vækket med Telefonmeddelelse fra Mohr om, at Renthe-Fink ønskede at komme til mig Kl. 4.20. Jeg bad Mohr ogsaa komme. Jeg telefonerede til Hr. Alsing Andersen og bad ham underrette Statsministeren.

Kl. 4.20 kom Renthe-Fink sammen med tysk Militærattaché Petersen.

Renthe-Fink sagde, at Tyskland havde sikre Beviser for, at Englænderne vilde sætte sig fast ikke blot i Norge, men ogsaa i Danmark. Tyskland maatte sikre Danmark mod dette. Han udviklede en Del af de Betragtninger, der findes i et Memorandum, som han overrakte sammen med en Optegnelse i 13 Punkter. Tyske Soldater havde nu passeret Grænsen og var i Færd med at gaa i Land forskellige Steder paa Sjælland, deriblandt Langelinie. Bombemaskiner vilde snart være over Byen, foreløbig dog med Ordre til ikke at bombardere. Det gjaldt nu, sagde han, at undgaa Modstand, der vilde faa de frygteligste Følger.

Jeg svarede, at jeg maatte protestere mod den Neutralitetskrænkelse, der efter hans Meddelelse var ved at foregaa, at jeg ikke kunde give Svar paa hans Krav, men maatte forelægge disse for Kongen og Statsministeren, at det jo var bekendt, at vore Militærstyrker havde Ordre til at modsætte sig Neutralitetskrænkelser, saa Kamp var formentlig allerede i Gang. Han erkendte, at jeg selvfølgelig maatte forelægge Sagen for Kongen og Statsministeren, men at det hastede meget stærkt, da Flyvemaskinerne meget snart vilde være over Byen. Jeg svarede, at jeg straks vilde søge Forbindelse med Amalienborg.

Dette lykkedes efter nogen Tid. Jeg telefonerede til Forsvarsministeren, der nu havde Meddelelse om Grænseovergang og om Landsætning de forskellige Steder.

Gesandten og Militærattachéen var imidlertid taget til Gesandtskabet. Kl. ca. 5 kørte Mohr og jeg til Amalienborg vi hørte da Eksplosioner eller lignende.

I Forværrelset paa Amalienborg samledes da ca. 5.15 Statsministeren, Forsvarsministeren, General Prior, Admiral Rechnittzer, Mohr og jeg. Kammerherre Bardenfleth og Adjudanten var til Stede. Jeg referede Henvendelsen i grove Træk. Vi ventede noget, før Kongen kom. I Mellemtiden telefoneredes der fra det tyske Gesandtskab til Mohr for at spørge, om Afgørelsen var truffet. Han svarede, at man jo maatte afvente Forelæggelsen for Kongen. Da Kongen kom, kom først Statsministeren ind, ganske kort derefter jeg. Jeg refererede Henvendelsen i Hovedtræk. Derefter kom Forsvarsministeren, General Prior, Admiral Rechnittzer ind. Kronprinsen var til Stede. Der førtes en ganske kort Samtale, hvorefter Beslutningen blev truffet. Under Samtalen foregik Skydning paa Amalienborg Plads og i Amaliegade, og Flyvemaskinerne fløj lavt over Slottet.

Kl. var nu ca. 6. Jeg bad Mohr telefonere til Gesandtskabet, men Telefonen virkede ikke. Han tog da derud med en Vogn, men standsedes flere Gange, saa Meddelelsen først kunde gives henved 6.30, godt 2 Timer efter Indmarchens Begyndelse.

2. Direktør Mohrs (udaterede) Optegnelser om Begivenhederne den 4. og 5. April 1940.

Kammerherre Zahles Beretning af 4. April, der modtoges her samme Dags Aften, gav Anledning til, at jeg næste Dags Formiddag havde en Konference med den herværende norske og den herværende svenske Gesandt. Jeg gjorde dem bekendt med Indholdet af Beretningen, og da man maatte gaa ud fra, at Oslo og Stockholm havde modtaget lignende Beretninger, bad jeg Gesandterne ringe hjem, for at vi kunde faa at vide, hvilken Betydning man i de paagældende Landes Udenrigsministerier tillagde de fremkomne Meddelelser.

Et Par Timer efter fik jeg Besked fra Gesandterne.

Den norske Gesandt meddelte kort og godt, at man i Oslo havde modtaget en lignende Beretning fra den norske Gesandt i Berlin, men at man „ikke tillagde den *nogen-somhelst* Betydning“.

Den svenske Gesandt meddelte, at Rygterne for Stockholm allerede var „en gammel Historie“. Den svenske Gesandt i Berlin havde i den Anledning for 3 Dage siden rettet en Forespørgsel til Statssekretæren i det tyske Udenrigsministerium, der havde svaret, at han ikke havde hørt noget desangaaende, men selvom han havde hørt noget, vilde han næppe have kunnet sige noget, da den Slags Ting hørte til militære Hemmeligheder. Han havde iøvrigt tilføjet noget om, at ingen kunde være forundret, hvis Tyskland forberedte sig paa alle Muligheder.

Fra svensk Side havde man senere gennem en Person, man kunde stole paa, fra selve Stedet modtaget Oplysninger, der gik ud paa, at Rygterne om Skibs- og Troppekonzentrationer var stærkt overdrevne. I Stockholm troede man ikke paa, at Rygterne om et tilsigtet Angreb var rigtige, men man havde, ligesom den svenske Gesandt i Berlin, den Opfattelse, at der forelaa to Muligheder. Den ene var, at det drejede sig om tyske Forberedelser til Modforanstaltninger for det Tilfælde, at de Allierede skulde foretage sig

agressive Handlinger overfor Skandinavien. Den anden Mulighed var, at det drejede sig om Camouflage for helt andre tyske Planer.

Efter Modtagelsen af disse Oplysninger ringede jeg til Kammerherre Zahle i Berlin og meddelte, at vi, forinden vi svarede paa det Spørgsmaal, han havde rejst i sin Beretning (om han skulde foretage nogen Henvendelse i det tyske Udenrigsministerium), vilde henstille, at han tog en Samtale med sin svenske Kollega og derefter indberettede paany.

Kammerherre Zahle svarede, at han havde taget en Samtale med sin svenske Kollega samme Dags Formiddag. Han havde forsøgt at faa en saadan Samtale Dagen i Forvejen, inden han afsendte sin Beretning, men det havde desværre ikke været muligt at træffe ham. *Efter* denne Samtale havde han *netop* skrevet en ny Beretning, som vi vilde faa i Løbet af Aftenen. Deri fraraadede han at rette nogen Henvendelse til det tyske Udenrigsministerium.

Jeg spurgte, om dette vilde sige, at han efter Samtalen med sin svenske Kollega ogsaa iøvrigt havde ændret Opfattelse.

Kammerherre Zahle svarede, at jeg vel mente med Hensyn til de Konklusioner, der kan drages, det var vanskeligt at sige noget om; der var mange Muligheder. „Man kunde ikke helt se bort fra den Mulighed, at der var noget om det“, f. Eks. Baser paa Østkysten (muligvis Fejlhøring for Vestkysten).

Jeg sagde dertil, at han vel ogsaa havde skrevet noget desangaaende i den nye Beretning, som vi vilde faa i Løbet af Aftenen, hvad han bekræftede.

O. C. M.

3. *Telefontelegram Nr. 25 fra Gesandtskabet i Berlin vedrørende Legationssekretærens Rejse til København med Meddelelse, modtaget i Udenrigsministeriet den 4. April 1940 Kl. 1.15.*

Telefon-Telegram fra Det kgl. Gesandtskab i Berlin den 4. April 1940 Kl. 1.15.

I Fortsættelse af det af Marineattachéen til Udenrigsministeren overbragte Brev meddeler jeg, at Legationssekretæren Dags Eftermiddag flyver til København med vigtig Beretning.

Zahle 25.

4. *Kammerherre Zahles politiske Indberetning Nr. XXII af 4. April 1940 vedrørende den forestaaende „Aggression“ mod Danmark (modtaget samme Dag).*

Berlin, den 4. April 1940.

No. XXII

Strængt fortroligt.

Danmark—Tyskland.

Med særlig Kurér.

Hr. Udenrigsminister.

I. Herved har jeg den Ære at indberette, at den svenske Marineattaché Kl. 13 Dags Dato indfandt sig hos Gesandtskabets Marineattaché og meddelte i kort sammentrængt Form følgende, som han havde fra absolut paalidelig Kilde indenfor Ober-Kommando-Werhrmacht:

- 1) Der forestaar en „Aggression“ mod Danmark, som skal finde Sted i næste Uge.
- 2) samtidig eller muligvis lidt senere forberedes et Indbrud i Holland, muligvis ogsaa Belgien.
- 3) det er sandsynligt, at Operationerne dernæst fortsættes mod Syd-Norge.
- 4) der er intet erfaret om eventuelle Hensigter mod Sverige.
- 5) Troppe- og Tonnagekoncentrationer (ialt ca. 115 000 Tons) om Swinemünde bekræfter sig og skal delvis være indladet, men ikke afgaaet. Der er Meddelelser om, at der i visse Troppeafdelinger drives forceret Uddannelse i Gasangreb, og at dette i flere Tilfælde skal have gjort Tropperne urolige. Man maa forvente en hensynsløs Indsættelse af Krigsmateriel.

Den svenske Marineattaché meddelte, at den svenske Gesandt var underrettet, og at denne havde anmodet ham om at meddele mig ovenstaaende.